

میتواند به دست آورد که با نداشتن آن نمیتواند به دست آورد
 و این امر (در این کتاب) نیز به همین جهت است که در این کتاب
 در این باره نیز به دست آورده اند و این امر (در این کتاب) نیز
 در این باره نیز به دست آورده اند و این امر (در این کتاب) نیز

اکبر نامه

مقدمه

تاریخ معاصر افغانستان که با سلاله محمد زائی شروع و االی بوامنا ادامه
 دارد نظر به قرب زمان مانند تاریخ معاصر هر کشور و هر قوم بیشتر به یک سلسله
 کیاد داشت ها ، مکاتیب ، معاهدات ، قصائد ، شجره و انساب ، رساله های منظوم
 و منثور ، جنگنامه ها ، شنیدگیها و چشم دید ها ، اشعار و قصص عامیانه
 (فواک سائنگ و فولکلور) متکی میباشد که بطور عموم اکثر آن طبع نشده
 بلکه پیش از چاپ جمع آوری و تدوین میشوند و به اصطلاح غربی ها مطالب
 لازمه باید اول از ارزشیوهای خانوادگی بیرون کشیده شود تا متون بدون
 کم و کاست در دسترس عامه قرار گیرد و آنکاه در اثر قضاوت ها آهسته
 آهسته خطوط اساسی آن دوره و جزئیات آن تعیین میگردد .

شاید راجع به تاریخ یک ونیم قرن اخیر افغانستان اسناد و مدارک به صفتی گذر کند
 در موزه کابل و کتابخانه های رسمی و شخصی و بیشتر در میان خانواده ها و در دست
 افراد موجود است که چیزی بدست آمده و انتظار داریم چیز های دیگر به رهنمائی
 اشخاص فهمیده میسر گردد و از میان نرود . در میان آناری که عجاتاً در دست
 است مهمتر از همه اسناد آتی است : شاهان متاخرین افغانستان (یک جلد
 در موزه کابل) مجموعه خطی بیسی نام در ۶۲ صفحه شامل دوره سدوزائی
 و محمد زائی : و یک جلد کوشن امارت (نسخه خطی) در کتابخانه
 مطبوعات در ۲۵ صفحه تحت شماره ۱۸۱ موجود می باشد ، فرامین و مکاتیبی که
 دانسته اند که از طرف ایشان در یاور فرها به حرف (خ) گرفته خواهد شد .

از طرف شاهان، امرا و سرداران بنام نایب امین الله خان لوگری تحریر شده و یامین اشخاص معاصروى مبادله گردیده (سه دوسیه در موزه کابل) سوانح شاه شجاع (یک جلد در موزه کابل) جنگ نامه راجع به جنگ اول افغان و انگلیس (یک نسخه در دارالتحریر شاهی و یک نسخه نزد حافظ نور محمد خان و امین الله خان زمربالی) و بالاخره «اکبر نامه» که اسلا رساله ایست منظوم و به پیروی شیوه حماسی که خاصه خراسان است از طرف حمید کشمیری شاعر معاصر وزیر محمد اکبر خان غازی در طی یکسال در ۱۲۶۰ هجری قمری (سه سال قبل از وفات وزیر مذکور) در کشمیر به رشته نظم کشیده شده و از نقطه نظر ادب و اعانت تاریخی اثر گرا نبهائی میباشد و به نویسندگان تاریخ معاصر افغانستان کمک زیاد میکند.

شیخ علی عبدالروف خان بینوا مدیر عمومی بنیتو توانه چند ماه قبل حینتیده در اثر دعوت (ادبی نولی) سرحد به پشاور رفته بودند ضمناً به معاینه کتابخانه جناب مولانا فاضل صمدانی صاحبزاده موفق شده و در میان کتب قلمی ایشان نسخه‌ئی از اکبر نامه را یافته و بینوا نظر به علاقه‌ئی که به احیای آثار تاریخی کشور خویش دارند میخواستند نقلی از آن نسخه قلمی برای چاپ حاصل کنند ولی جناب صاحبزاده لطف بیشتری نموده اصل نسخه خود را به ایشان عاریت دادند مشروط به اینکه به طبع آن اقدام شود.

ملفت با بد بود که این نسخه اکبر نامه منحصر به فرد نیست بلکه نسخه متعددی از آن در افغانستان در کتابخانه‌ها و پیش اشخاص موجود است و برای اینکه حین طبع اغلاطی را که عموماً هنگام نقل آثار قلمی از طرف کتابت بعمل می‌آید (و طبعاً در آثار منظوم بیشتر میباشد) با نسخه‌های دیگر مقابله و اصلاح بتوانیم دو نسخه دیگر هم بدست آوریم ولی متن همان نسخه کتابخانه مولانا فاضل صمدانی را قرار میدهم. کاتب این نسخه معلوم نیست خط آن متوسط است ولی اغلاط دارد که یکجمله آن از طرف شخص نا معلومی در حواشی اصلاح شده و در یاورقی‌ها از ارباب حرف (م) یاد میکنیم و تاریخ کتابت این نسخه

هم معلوم نیست و در صفحات اخیر چهار ورق آن از (۱۴۷ تا ۱۵۰) افتاده و به امر مهمتم دارالعلوم رفیع الاسلام پشاور بقلم محمد ایوب شاه مندالن اول دارالعلوم مذکور به تاریخ ۲۷ جمادی الاخر ۱۳۵۷ مجدداً تحریر و در متن گنجانیده شده است در صفحه اخیر تا ریح وفات وزیر اکبر خان غازی از طرف شاعری استخراج شده که آنرا در آخر کتاب طبع خواهیم کرد.

نسخه دوم مربوط به کتابخانه دارا لتحریر شاهی است که از ان دریا ورقی به حرف (ذ) یاد خواهیم کرد. این نسخه ۳۹ سال قبل در کابل بقلم حاجی عمر یکی از احفاد سردار پاینده خان در عصر سراجیه تحریر شده و خود کاتب گوید: «تمام شد بدسخط کمینه خلق الله حاجی عمر پسر سردار محمد سرور خان پسر سردار رحمدل خان پسر سردار پاینده خان محمد زائی بقا ریح ۱۷ شهر ربیع الثانی یوم یکشنبه ۱۳۲۹ بد را اسلطنه کابل در عهد سلطنت امیر ابن الامیر ابن الامیر ابن لامیر پادشاه عدالت قرین اعلی حضرت سراج العله والدين امیر حبیب الله خان ...»

در صفحات اخیر خود این نسخه یک قصیده از طرف کاتب در مدح امیر حبیب الله خان شهید دارد و در چهار صفحه دیگر تاریخ بعضی وقایع مهمه مربوط به دوره محمد زائی ثبت است و حصه اخیر را هم در اخیر متن اکبر نامه خواهیم گرفت. نسخه سومی مامتعلق به بناغلی برهان الدین خان کشککی مدیر عمومی مطابع است و نسخه ایست بسیار نازه که ۱۵ سال قبل به امر ایشان (در ادا راه اخبار اصلاح کابل) نقل گرفته شده.

چون متن اکبر نامه منظوم است و در نظم با وجود مقابله نسخه ها بنا بر بعضی ملحوظات ادبی دقت نظریک نفر شاعر در کار است بناغلی محمد ابراهیم خان خلیل عضو انجمن تاریخ در بعض موارد برخی اصطلاحاتی کوچک ادبی را ضروری دانسته اند که از طرف ایشان در پاورقی ها به حرف (خ) گرفته خواهد شد.

از طرف شاهان امرا و سرداران بنام نایب امین الله خان لو گری قهر بر شده
 و اگر چه وقایع متذکره این اثر جزء تاریخ معاصر افغانستان است و من حیث
 سنه و سال از جوانی ۱۵۰ سال پیشتر نجا و زن نمیکنند معذرا لك برای اینکه
 اشخاص و اماکن آن خوب تر به خوانندگان گرام معرفی شود بنا علی
 علی احمد خان نعیمی عضو انجمن تاریخ مدیر مجله آریانا تبصره و حواشی
 و مقابله نسخه ها و تدارك تصاویر مربوطه آنرا متقبل شده اند و امید است
 با صرف مساعی ایشان این اثر بصورتی شایسته و مفید طبع گردد.
 کبر نامه سرازین شماره در مجله آریانا و در عین زمان هر دو نسخه علی حده
 هم از آن طبع خواهد شد تا در آخر کار اثر مستقلی هم بمیان آید.
 در خاتمه انجمن تاریخ از بنا علی بنوا مدیر عمومی بابتی توانه متشکر است
 و توسط ایشان از جناب مولانا فاضل صمدانی صاحبزاده که از کتابخانه
 خویش این اثر قیمتی را برای چاپ به عاریت دادند کمال معنویت دارد
 و بنام کمک به تاریخ افغانستان از خوانندگان محترم خواهشمند است هر گاه
 بعضی یادداشت ها، مکاتیب، پارچه های منظوم و منثور، تصاویر مربوط به مطالب
 متذکره متن این اثر داشته باشند برای چاپ به انجمن تاریخ بفرستند و یقیناً
 داشته باشند که کمک های ایشان ولو هر قدر کوچک باشد برای ما بزرگ
 و مفید ثابت خواهد شد.
احمد علی کهنزاد
 مدیر انجمن تاریخ و امور مطبوعاتی
 سال جامع علوم اسلامی

یکی از مجامعین معروف افغانستان در قرن ۱۹ و وزیر اکبر خان
غازی که کتاب اکبرنامه اکثر کارنامه های او را احتوا میکند

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی